

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ЗАСОБАМИ ПРИРОДИ

Сірант Н.П.

Педагогічний коледж

Львівського національного університету імені Івана Франка

У статті досліджено вплив естетичного виховання засобами природи на розвиток особистості дитини. Розглянуто проблему формування у дітей ціннісного та емоційно-ціннісного ставлення до природи. Досліджено проблеми формування естетичних вражень у процесі ознайомлення з природою.

Ключові слова: естетичне виховання, природа, естетичні смаки, засоби природи, завдання естетичного виховання, любов до природи.

Постановка проблеми. Одним із найцінніших чинників естетичного розвитку особистості дитини є природа. Поруч із природою дитина вчиться бачити її красу, гармонійність, щирість відтінків кожної пори року, вчиться побачене аналізувати, розповідати, відтворювати у малюнках або інших видах своєї творчості. Так навколишній світ впливає на формування емоційної свідомості дитини.

Усе це діти слухають у розповідях педагогів про те, що природа є найдосконалішим та наймогутнішим архітектором прекрасного, у ній черпають натхнення письменники, композитори, живописці у своїх творах.

Дослідженням естетичної цінності природи займається З. Плохій, яка наголошує, що в ієрархії цінностей одне з першорядних місць має посісти естетична цінність природи [2, с. 48-53].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день проблема естетичного виховання, розвитку особистості, формування її естетичної культури є одним з важливих завдань, що стоять перед системою сучасної освіти. Відповідна проблема вивчається в працях вітчизняних і зарубіжних педагогів та психологів (Б. Лихачов, С. Фльоріна, Б. Ананьєв, С. Русова, В. Бажанова, А. Макаренко, В. Сухомлинский, К. Ушинський, В. Шацька та інші.) Про природу як засіб розвитку особистості, цілком закономірним стає таке твердження, що методичні проблеми аспекту роботи зазначаються у дослідженнях багатьох науковців: Н. Глухова, Н. Лисенко, А. Беленька, Н. Кот, Н. Горопаха, З. Плохій, Н. Яришева. Зокрема проблеми формування естетичних вражень у процесі ознайомлення з природою висвітлені у працях О. Половіної, Л. Компанцевої, Е. Нікітіної. Проблема формування у дітей старшого дошкільного віку ціннісного та емоційно-ціннісного ставлення до природи досліджували В. Маршицька, М. Роганова.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на доволі ґрунтовне висвітлення естетичного виховання дітей різними педагогами, питання впливу естетичного виховання засобами природи на розвиток особистості дитини залишається відкритим, яке пов'язане з цілісною характеристикою цього феномена, базованою на аналізі різних поглядів на його визначення.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідити стан естетичного виховання дітей засобами природи та вміння виокремлювати живописні куточки природи у художніх творах.

Виклад основного матеріалу. Дитина захоплюється багатим життям в природі, любить її красу. І треба впевнено вводити дітей у світ рідної природи. Яскраві радісні переживання, викликані красою природи в дитячі роки, залишають глибокий слід в свідомості, запам'ятовуються, переважно, на все життя і справляють вплив на інтереси та смаки людини.

Завдання естетичного виховання – дати дітям побачити багатогранність, різноманітність форм, барв, звуків у природі, привертати їх увагу на зміни, що відбуваються в ній у різні пори року, навчити любити і розуміти природу, виховувати бажання бути активним учасником створення прекрасного в житті.

Протягом цілого року ми спостерігаємо цікаві явища в природі. Разом з дітьми знаходимо причинний зв'язок цих явищ, зауважуємо їх красу, вчимо придивлятися до оточуючого.

Для того, щоб розвивати у дітях здібність естетичного сприймання, уміння бачити і розуміти явища навколишньої природи, потрібна повсякденна кропітка робота. Пам'ятаючи, що в дітей мислення конкретне, педагог повинен вчити їх бачити красу в найближчому оточенні.

Ми прищеплюємо любов до природи, вчимо розуміти її красу в таку порівняно небагату на барви пору року, як зима. А весна, літо, осінь говорять самі за себе: природа буває у всій своїй красі, в ній все красиве. І небо, і земля – все дихає, квітне тисячами ароматів і барв. Взимку природа скута, холодна. Око стомлюється від одноманітності снігового покриву або чорних і сірих тонів.

Проте це тільки на перший погляд. Зима приносить дітям і дорослим нові естетичні радощі. У ній дуже багато своєрідної принадності і краси, треба тільки самому бачити її і навчати цього інших.

Випав сніг, він білий, холодний. Ці слова дуже мало говорять дитині про його різні властивості. І педагог має звернути увагу своїх вихованців на те, що сніг не завжди однаковий: то він дрібний-дрібний, пухкий, то розсипчастий, наче крупа, то раптом у веселому хороводі затанцювали сніжинки і почали падати кусочками білої вати. Граючись із снігом діти навчилися визначати його якості: то він липкий, з нього можна добре ліпити, робити споруди, то він розсипається або вкрився зверху скоринкою. Зимового сонячного дня, вийшовши на прогулянку, діти бачать, як яскраво блищить сніг під сонячним промінням, навіть очам боляче. Обговорюється з дітьми, що такий сніг – яскравий, блискучий, іскристий, він рипить під ногами.

Під час спостереження дітям часто пропонують читати уривки з художніх творів, щоб вони запам'ятали художні образи, загадували загадки, складала казки. Принагідно наведені художні образи, загадки посилюють враження від спостереження.

Художніми словами, доречно, правильно поєднувати безпосереднє спостереження в природі.

В. Сухомлинський стверджував, що у грі дитина емоційніше і краще пізнає навколишній світ, природу. Природа – безкрає поле для спостереження дітей, так зазначав педагог, він підкреслював, що духовне життя дитини повноцінне лише тоді, коли вона живе у світі гри, казки, музики, фантазії [3, с. 57].

Ще автор приділяв багато уваги дітям, котрі мають незабаром іти у школу, він розкривав перед ними красу навколишньої природи, вчив їх висловлювати свої думки від почутого і побаченого. В. Сухомлинський писав, що я буду так вводити малюків у навколишній світ, щоб кожен день відкривали вони у ньому щось нове, щоб кожен наш крок був подорожжю до джерела мислення і мови – до чудесної природи [3, с. 33].

Багато уваги В. Сухомлинський приділяв і поетичному прийманню рідної природи. Він вважав, що виховне значення поетичних розповідей про природу полягає у розвитку фантазії чи творчої уяви. Педагог підкреслював, що в лісі, біля вогнища, в затишній хатці при світлі тліючих вуглин, коли за вікном шумить осінній дощ і співає сумну пісню холодний вітер. Розповіді повинні бути яскраві, невеликі. Не можна нагромаджувати багато фактів, давати дітям масу вражень – чуйність до оповідань притуплюється [3, с. 25].

Б. Лихачов трактував у своїй книжці «Теорія естетичного виховання школярів» спирається на визначення: «Естетичне виховання – цілеспрямований процес створення творчо активної дитини, здатної сприймати й оцінювати прекрасне, трагічне, комічне, потворне у житті й мистецтві, жити й творити за законами краси». Автор вважає, що провідну роль цілеспрямованого педагогічного впливу на естетичному становленні дитини. Наприклад, розвиток у дитини естетичного ставлення до дійсності і мистецтва, як і його інтелекту, може бути як некерований, стихійний і спонтанний процес. Спілкуючись з естетичними явищами життя і мистецтва, дитина естетично розвивається. Але дитиною не усвідомлюється естетична сутність предметів, а розвиток найчастіше пов'язано з бажанням до розваги, а, як наслідок, у дитини можуть скластися невірні ставлення до життя, цінностей, ідеалів. Б. Лихачов,

як і багато інші педагогів і психологів, вважав, що тільки цілеспрямований педагогічний естетико-виховний вплив, залучення дітей у різноманітну художню діяльність здатні розвинути їх сенсорну сферу, забезпечити глибоке розуміння естетичних явищ, підняти до розуміння справжнього мистецтва, краси дійсності і прекрасного у людській особистості [1, с. 32].

Так з ідеями народності виховання і навчання, С. Русова пов'язувала теорію і практику естетичного виховання дітей вважаючи ігри, свята, усну народну творчість, природу невичерпним джерелом для пробудження в дитині духовних сил. Вона розглядала естетичне виховання в цілісності і з моральним, які, за її твердженням, мають спільну основу – розвиток вищих почуттів [5, с. 373].

Справжнє естетичне виховання підкреслював К. Ушинський неможливе без зближення дитини з природою «Бідне дитя, якщо воно виросло, не зірвавши польової квітки, не пом'явши на волі зеленої травички. Ніколи воно не розвіється з тією повнотою і свіжістю, до яких здатна душа людська» [4, с. 38].

Висновки і пропозиції. Досить широко розкрили проблему естетичного виховання дітей в працях науковців С. Русова, Б. Лихачов, М. Рукавіцин, В. Сухомлинський, К. Ушинський, В. Шацька, Л. Виготський. Ми вважає завершальною метою естетичного виховання гармонійну особистість, всебічно розвинену людину: прогресивну, високоморальну, освічену, у якій присутнє бажання творити і розуміти красу мистецтва та життя, умінням наполегливо працювати. Окрім формування естетичних почуттів дітей, естетичне виховання одночасно робить внесок й у забезпеченні всебічного розвитку особистості. Естетичне виховання сприяє формуванню моральності людини, розширює її знання про світ, світі людини у природі. Дитину зачаровує все – і велике, і мале, і зірки, і небо – усе подобається йому без будь-якої думки про можливе його використання. Тому можна стверджувати, що ставлення дитини до природи має на перемізі естетичний характер. Пояснюється це тим, що естетичне життя дитини чудове своїм універсалізмом – усе прекрасне, у якій не було формі, привабливе і надихає дитину. Уміння бачити природу – перша умова виховання світовідчуття, єдності із нею. Воно досягається лише за постійного спілкування із самотньою природою. Щоб відчувати себе частиною цілого, людина має не епізодично, а постійно бути у відносинах з цим цілим. Саме тому гармонія педагогічних впливів вимагає постійного спілкування з природою.

Список літератури:

1. Лихачов Б. Теорія естетичного виховання школярів / Б. Лихачов. – М.: Знання, 1987. – С. 32.
2. Плохій З. П. Методичні рекомендації для працівників навчально-виховного закладу «школа – дитячий садок» / Плохій З. П., Дьоміна І. С. – К.: «Вища школа», 1988. – С. 48-53.
3. Сухомлинський В. А. Сердце отдаю детям / В. А. Сухомлинский. – К. «Радянська школа», 1969. – С. 25, 33, 57.
4. Ушинський К. Д. Твори / К. Д. Ушинський. – В 6 тт. – Т. 2. – К.: Рад. шк., 1954. – С. 38.
5. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки: Навчальний посібник / За загальною редакцією З. Н. Борисової. – К.: Вища школа, 2004. – С. 373.

Сирант Н.П.

Педагогический колледж

Львовского национального университета имени Ивана Франко

ЭСТЕТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ ДЕТЕЙ СРЕДСТВАМИ ПРИРОДЫ

Аннотация

В статье исследовано влияние эстетического воспитания средствами природы на развитие личности ребенка. Рассмотрена проблема формирования у детей ценностного и эмоционально-ценностного отношения к природе. Исследованы проблемы формирования эстетических впечатлений в процессе ознакомления с природой.

Ключевые слова: эстетическое воспитание, природа, эстетические вкусы, средства природы, задача эстетического воспитания, любовь к природе.

Sirant N.P.

College of Education

Ivan Franko National University of Lviv

ESTHETIC CHILDREN EDUCATION WITH THE NATURAL MEANS

Summary

The paper studied the effect of aesthetic education by means of nature on the development of the child. The problem of values formation in children and emotionally-valuable relation to the nature is considered. It's discovered he problems of formation of aesthetic experience in the course of acquaintance with nature.

Keywords: aesthetic education, nature, aesthetic tastes, the means of nature, the task of aesthetic education, a love of nature.